

A Medical Library Association és az OhioLINK programjai

A könyvtárosoknak egyaránt szükségük van befolyásos szervezetekre és jól működő, korszerű együttműködésre. A Medical Library Association és az OhioLINK e két témában kínál követendő mintát.

Bevezetés

Az egészségügyben dolgozó könyvtárosokat (orvosi könyvtárosok) tömörítő *Medical Library Association* (MLA = Orvosi Könyvtárak Egyesülete) küldetése az, hogy előmozdítsa tagjainak „kiváló szakmai teljesítményét”, és „hozzájáruljon az egészségügyi ellátás, oktatás és kutatás minőségének javításához”, vagyis azokon a területeken hozzon javulást, ahol tagjai tevékenykednek.

Ezeket a célokat az MLA *Stratégiai célok* c. dokumentuma az alábbiakban fejt ki:

- Az egyesület legyen „az egészségügyi információs szakemberek szerepének szószólója” annak érdekében, hogy az egyesületen kívül állók is megértsék ennek a szerepnek a fontosságát.
- Az egyesület „támogassa az egészségügyi információs kutatásokat”, hogy a könyvtárosok továbbra is részesei maradjanak a gyorsan változó információs szakterületnek.
- Az egyesület „töltsön be vezető szerepet a nemzeti egészségügyi információs politika területén”.
- Az egyesület „segítse elő az egészségügyi információs szakemberek szakmai tekintélyének növekedését és a szakma életképességét” (például az etikai kódex és a kórházi könyvtárosi szabványok kidolgozásával).

Az Egyesült Államokban 1898-ban létrehozott MLA ma már nemzetközi szervezet, hiszen több mint 5000 tagja van világszerte. Tagjainak változatos érdekeit képviselendő 24 szakterületi szekciója van. Egy-egy szekció (kórházi, orvosi, illetve fogorvosi) könyvtártípusok szerint szerveződik, vagy pedig az egy-egy könyvtári szakterület iránt érdeklődőket gyűjti össze, így pl. működik állományépítési, információs szolgáltatói vagy könyvtártudományi-kutatási szekció.

Az MLA-nek 14 területi szervezete (chapter) is van. Ezek az azonos *regionális érdeklődésű*

könyvtárosokat tömörítik. Némelyik szervezet nagy létszámú, mint például a Midwest Chapter, amely az Egyesült Államok kilenc középső nyugati államának orvosi könyvtárosaiból verbuválódik. Más szervezetek lényegesen kisebbek, mint például a Pittsburg városát és vonzáskörzetét reprezentáló szervezet.

Az MLA céljait egy sor fontos program útján és szakmai szabványok kifejlesztésével valósítja meg. A egyik legfontosabb szabvány az *Etikai kódex* (Code of Ethics), amely etikai útmutatásként szolgál az orvosi könyvtárosi gyakorlatban. A *változás platformja* (Platform for Change) oktatáspolitikai dokumentum azokat az ismereteket és készségeket írja le, amelyekre a könyvtárosoknak az „információs korszakban” szükségük van. A platformban leírt kritériumokat a könyvtártudományi tanszékek tanterveikbe illeszthetik. A kórházi könyvtárosokat segítő készült el a *Szabványok kórházi könyvtáraknak* (Standards for Hospital Libraries) c. kiadvány.

Az MLA tevékenységét fémjelzi az *Egészségügyi információs szakemberek akadémiája* (Academy of Health Information Professionals) elnevezésű szakmai továbbképző program. Az akadémia segíti a könyvtárosokat életpályájuk kialakításában, szakismeretük fejlesztésében, és a munkájukat segítő szakmai-kollegiális kapcsolatrendszer kiépítésében. A tagsági szintek a végzettségtől, szaktudástól, és a szakmai tevékenység eredményességétől függően különböznek. A négy tagsági szint az „ideiglenestől” a „kiválóig” terjed. Minden magasabb fokozatba kerülés feltétele az aktívabb szakmai tevékenység, így pl. bizottságokban való részvétel, a kutatási eredmények publikációja, valamint a folyamatos továbbképzés. Az akadémia egyik legjobb intézménye az, hogy a tapasztalt kollégák mentorként működnek a kezdő könyvtárosok mellett.

Az MLA részt vesz az információpolitika, így a szövetségi szintű szabályozások kidolgozásában. Kapcsolatban áll olyan fontos szövetségi intézmé-

nyekkel, mint a Nemzeti Orvosi Könyvtár (National Library of Medicine). Előmozdítja a világ orvosi könyvtárosaival való információcserét is. Ennek érdekében kapcsolatot tart az IFLA-val és az Európai Orvosi Információs és Könyvtári Egyesülettel (European Association for Health Information and Libraries).

Egy sor kiadvány is megjelenik az MLA gondozásában. A legfontosabb ezek közül a *Bulletin of the Medical Library Association* tudományos szakfolyóirat.

Az egyesület értékes könyveket is kiad, pl. az *Orvosi könyvtári tevékenység kézikönyvét* (Handbook of Medical Library Practice). A *DocKits* sorozat az orvosi könyvtári munka gyakorlati kérdéseivel foglalkozó aktuális dokumentumcsomagokat jelent. Kötetek közül említsük meg a következőket:

- *Állományépítési politika* (Collection Development Policies),
- *Elektronikus információkeresés az orvosi irodalomban* (Electronic Searching of the Health Science Literature),
- *Alaprajzok* könyvtári számítógépek számára,
- *Értékelési eszközök* könyvtári szolgáltatásokhoz.

Az MLA más programjai közé tartoznak a továbbképző tanfolyamok, amelyek az orvosi könyvtárosság szinte minden területét fellelelik. Az MLA kitüntetések és díjakat ad, emellett ösztöndíjakat ítélt oda az ígéretes teljesítményt mutató egyetemi hallgatóknak és tanulni vágyóknak, támogatja a könyvtárosok kutatási projektjeit. Segítést nyújt a könyvtárak közötti könyv- és folyóiratcserékhez, és álláslehetőségeket hirdet.

Speciális program az „Eileen Cunningham International Fellowship” elnevezésű ösztöndíj. Az MLA Nemzetközi Együttműködési Szekciója segítségével külföldi könyvtárosok amerikai és kanadai orvosi könyvtárak tevékenységét tanulmányozhatják 14 hónapig. Az Egyesült Államokba történő utazáshoz maximum 3000, az országon belüli utazásokhoz 1000 dollárt biztosít az ösztöndíj.

Az OhioLINK

Míg az egyesületek táplálják és fenntartják a szakmai fejlődést, a gyakorlati forrásmegosztást biztosító hálózatok előnyös platformot jelentenek a költséghatékony könyvtári szolgáltatások számára. Az Egyesült Államokban e hálózatok kiemelkedő példája az *OhioLINK* (Ohio Library and Information Network = Ohio Könyvtári és Információs Hálózat). Az OhioLINK az Ohio államban található állami felsőoktatási intézményeket köti össze. Egy 1986-os tanulmány eredményeként jött létre, amelyet az Ohio Board of Regents, az ohioi kormányzat felső-

oktatási felügyeleti szerve kezdeményezett. A vizsgálat középpontjában az állt, hogy alternatív megoldásokat találjanak a könyvtárak növekvő helyigényének kielégítésére. Egyúttal megtakarítási opciókat is megfontolásra ajánlottak azoknak a könyvtáraknak, amelyek élnek az új elektronikus környezet adta lehetőségekkel. A vizsgálat a jövőbeni működés vezérlő elvévé a forrásmegosztást tette. Ez utóbbi megfontolás ösztönözte az OhioLINK koncepcióját és létrehozását.

Az OhioLINK ügyvezető igazgató vezetésével, felügyelőbizottság ellenőrzésével működik. Az utóbbinak 12 egyetemi és főiskolai igazgató a tagja. Az ügyvezető Könyvtári Tanácsadó Bizottság segíti, amelynek a részt vevő 18 könyvtár igazgatói – közöttük két orvosi könyvtáros – a tagjai. Ez a bizottság határozza meg a könyvtárközi politikát is.

Az OhioLINK-nek mindenekelőtt a forrásmegosztással és a tagkönyvtárak közötti más együttműködési programokkal kapcsolatos politikai és módszertani álláspontját kellett kialakítania. A Könyvtári Tanácsadó Bizottság arra az elhatározásra jutott, hogy mivel az OhioLINK körébe tartozó oktatók és hallgatók a hálózat bármely tagkönyvtárát használhatják, az összes könyvtárnak azonos könyvtárhasználati politikát kell követnie. Ennek elérése sok egyeztetést igényelt, mivel korábban az intézmények eltérő elvek szerint működtek.

A tagkönyvtárak munkatársaiból álló munkabizottságok dolgozták ki a működés részletes szabályait. Jelenleg folyik a rendszerek tesztelése és értékelése, az új adatbázisok vizsgálata, a könyvtárak közötti együttműködés finomítása stb.

A gépesítés az OhioLINK keretében 1991-ben indult meg. A meglévő helyi könyvtári rendszereket leállítottuk, és a könyvtárakat az új online rendszerhez kapcsoltuk, amelynek számítógépes pontja Daytonban van. A központi számítógépes munkákat az OhioLINK finanszírozza. A tagkönyvtárak a könyvtárosok, oktatók és hallgatók által használt mikroszámítógépek üzembe állításáért és a szoftver éves karbantartási díjának egy – különböző változók alapján kiszámított – részének fizetéséről gondoskodnak.

Az OhioLINK legfőbb jellemzője az osztott könyvtári rendszer. A központi számítógépet az Interneten elérve az OhioLINK tagkönyvtárak saját kölcsönzést, online katalógust működtethetnek, és saját feldolgozásuk lehet anélkül, hogy egy nagyobb helyi számítógépet kellene használniuk. A rendszer az Innovative Interfaces (San Francisco) cég szoftverét használja. A cég távoli eléréssel az Interneten biztosítja a diagnosztikai szolgáltatásokat és a szoftver új változatait.

A rendszer legfontosabb eleme az online katalógus. Jelenleg 44 felsőoktatási könyvtár 12 millió rekordját tartalmazza. Egy-egy könyvtár állomá-

nyára vagy az összes könyvtárra kereshetünk benne. A Kongresszusi Könyvtár Subject Headingsét használja, és a Medical Subject Headings segítségével is kereshetünk benne. A bibliográfiai tételek megmutatják a keresett dokumentum lelőhelyét is, és azt, hogy kölcsönözhető-e.

Az OhioLINK-kel mintegy 50 adatbázis és elektronikus információforrás is elérhető a biomedicina, a business, a humaniora, a könyvtártudomány, a természettudományok és az oktatás más területein. A biomedicinális adatbázisok között van a Medline, a CINAHL, a Biological Abstracts, a PsychINFO és a CancerLit. Az orvosi adatbázisokat az OVID (régebben CD Plus) céggel kötött, és az egész államra vonatkozó megállapodás alapján nyújtja az OhioLINK. Ennek eredményeként az egyes tagkönyvtárak jóval több adatbázishoz jutnak hozzá, mint amennyit egyénileg meg tudnának maguknak engedni.

Vannak különleges szolgáltatásokat nyújtó alrendszerek is. Az egyik a *felhasználói kölcsönzés*. Lehetővé teszi, hogy a hallgatók saját könyvtárukból számítógépen rendelhessenek meg egy másik könyvtárban található könyvet. A megrendelt könyvet 2-3 nap alatt szállítja a kérőhöz az OhioLINK által szerződötett futárszolgálat. A hallgatók és oktatók ugyanakkor személyesen is elmehetnek az OhioLINK-tagkönyvtárak bármelyikébe, és közvetlenül kölcsönözhetnek állományukból.

Egy másik modul a *PowerPages*. Üzleti adatbázisban való keresés nyomán a cikkek online kérhetők. Ezeket egy órán belül faxolják a kérő könyvtárba.

Az OhioLINK folyamatosan javítja szolgáltatásainak minőségét, és bővíti azok körét. Tervezik az Academic Press kiadónál megjelenő 179 folyó-

irat teljes szövegének szolgáltatását, ezekből 45 az orvostudomány és egészségügy számára is releváns. Az elérés a World Wide Weben történik. Tárgyalások folynak más fontos kiadókkal is.

Végezetül, a már említett és az OhioLINK létrejöttét megalapozó vizsgálat eredményeként több tárolókönyvtár létesült Ohio államban, az OhioLINK könyvtáraiban már nem használt régebbi könyvek és folyóiratok megőrzésére. Északkelet-Ohio tárolókönyvtára például közel kétfélmillió kötetet fog tárolni a Medical College of Ohio, a University of Toledo és a Bowling Green State University könyvtárainak állományából. További nyolcmillió kötet elhelyezésére van még kapacitás.

Irodalom

- [1] Medical Library Association. Directory of the Medical Library Association. Chicago: MLA, 1959. (1959-től évente megjelenik)
- [2] Az MLA otthlapja: <http://www.kumc.edu/MLA>
- [3] FULTON, J. H.: Strategic directions: the external view: inaugural address as MLA president for 1993-94. = Bulletin of the Medical Library Association, 82. köt. 1. sz. 1994. p. 125-130.
- [4] DYKHUIS, R.: OhioLINK: vision, money and technology. = Computers in Libraries, 15. köt. 1995. febr. p. 16-18.
- [5] HIRSHON, A.: Library strategic alliances and the digital library in the 1990s: the OhioLINK experience. = Journal of Academic Librarianship, 21. köt. 1995. szept. p. 383-386.
- [6] KOHL, D.: OhioLINK: plugging into progress. = Library Journal, 118. köt. 1993. okt. p. 42-46.
- [7] Az OhioLINK otthlapja: <http://www.ohiolink.edu>

Beérkezett: 1996. IX. 17-én. Fordította: Koltay Tibor

Az Encyclopedia Americana CD-ROM-on új változata

A Grolier Educational Corporation bemutatta az 1996-os *Encyclopedia Americana* CD-ROM-ot. Az új kiadás 3000 új, átdolgozott vagy kicserélt szócikk mellett egy új szótárat, kronológiát, térképeket és lobogókat is tartalmaz. Fölkerült a CD-re a *Merriam Webster's Tenth Collegiate Dictionary* függelékeivel együtt: életrajzi és földrajzi szótár, idegen szavak szótára, használati útmutató, jelek és rövidítések jegyzéke stb. A szótár nem csak önálló egységként használható, az enciklopédiában hotlinkek csatolnak az egyes fogalmak meghatározásaihoz.

A *Helicon's Chronology of World History* is teljes terjedelmében szerepel a kiadványban mutatóival együtt. Az olvasó hiperlinkekkel kapcsolódhat

a kronológiában szereplő fogalmak meghatározásaihoz az enciklopédiában, illetve ikonokra kattintva válthat az enciklopédiából a kronológia megfelelő részeire.

A lemezen megtalálható a világ országainak, továbbá az amerikai államoknak és a kanadai tartományoknak a színes térképe és zászlói is. A térképek a nyitó képernyő térképmutatójáról, továbbá a megfelelő szócikkek fejlécén levő ikon segítségével érhetők el. Az 1996-os kiadás egyfelhasználós ára 595 USD.

Advanced Technology Libraries, 1996. szeptember, p. 5./

(Zs. B.)